

פניני קצות השלחן

משלחנו של מורנו הגאון החסיד רבי אברהם חיים נאה זצ"ל

עם הוספות המערכת בסימון (מ)

גיליון מס' 1

ליקטו וערכו נכדי המחבר: הרב אברהם חיים נאה והרב מנחם נאה בני הגה"ח רבי משה צבי זצ"ל

דינים, מנהגים ופנינים לחג השבועות

פעם קדשנו, נזכר לאחר שאמר ברוך אתה ה' אינו צריך לחזור.

דיני 'שבת כלה'

שבת פרשת נשא, נקראת 'שבת כלה', אין אומרים בה אב הרחמים, במנחה אין אומרים צדקתך, פרקי אבות פרק ו', סעודה שלישית יעשה קודם שעה עשירית.

עשית מלאכה

כשלא אמר ותודיענו

אשה שאינה מתפללת ערבית צריכה לומר קודם שתעשה מלאכה "ברוך המבדיל בין קודש לקודש", וכן מי ששכח ותודיענו.

הדלקת נרות

בהדלקת הנרות יש להזהר שלא להדליק אש, אלא יש להעביר אש מנר דלוק. בהדלקת נרות מברכת להדליק נר של יום טוב, ושהחיינו.

דיני קידוש

קידוש בליל החג בסימן יקנה"ז דהיינו סדר הקידוש: יין, קידוש, נר, הבדלה, זמן.

ליל שבועות

נעורים כל הלילה, ולומדים סדר תיקון ליל שבועות, וצריך להוסיף בסדר תיקון ליל שבועות בפרשת וירא המשך הפסוק וימחר וגו' ויקח חמאה וחלב וגו' עד ויאכלו, שבזה נצח משה רבנו את המלאכים שאמרו תנה הודך על השמים, וזה גם אחד הטעמים שאוכלים מאכלי חלב בשחרית דשבועות. וכל מי שלא ישן בלילה ועוסק בתורה מובטח לו שישלים שנתו ולא יארע לו שום נזק, (נגיד ומצוה), ויש לטבול במקוה בקדוּתא דצפרא דהיינו עלות השחר ולשיטת הרמב"ם והבעל התניא הוא 2 שעות לפני הנץ - שעות זמניות - שעה 3:12, ולשיטת השו"ע עלות השחר 4:06 זמן ארץ ישראל, מי שניער כל הלילה יטול ידיו ג' פעמים אחר עלות השחר אך לא יברך על נטילת ידים.

בענין ברכות השחר למי שניער בליל שבועות

ספר שנות חיים עם פירוש מקור חיים שחיבר הגאון רבי אברהם חיים נאה, הוא קיצור שלחן ערוך לספרדים, שחיברו במצרים לבני העדה הספרדית והמיוחד בספר הזה שהדפיסו גם בעברית וגם בערבית. בספר שנות חיים (סימן א' אות כ"ח) כתב: והנה בספר קשר גודל (סימן ה' אות י"א) הביא בשם מחזיק ברכה דהקם באשמורת יש לברך הנותן לשכוי בינה אחר חצות אף שלא שמע קול תרנגול עם שאר הברכות, ולא ביאר לנו הרב ז"ל אם יש חילוק בין ישן קצת בלילה לניער כל הלילה. וספר מחזיק ברכה אינו מצוי אצלי לראות דברי קדשו, והגר"ז בסידור כתב וזה לשונו: אם ניער כל הלילה ולא נתחייב בהן אינו מברך אלא אחר שיעלה עמוד השחר, אבל אם ישן בלילה ונתחייב בהן יכול לברך מיד שנתחייב בהן ובלבד שיהיה מחצות הלילה ואילך, זולת הברכה הנותן לשכוי בינה דאם שמע קול תרנגול

טעם לקישוט בתי הכנסיות

והבתים ב'שושנים ופרחים'

ששה בסיון יום טוב חג השבועות נוהגים לטווח עשבים בבית הכנסת והבתים, זכר לשמחת מתן תורה כדכתיב והצאן והבקר אל ירעו וגו', וכן נהגו לקשט בשושנים ופרחים שיש בהם ריח טוב, זכר למה שאמרו חז"ל (שבת פח:) שעל כל דבור מעשרת הדברות נתמלא כל העולם כולו בשמים, [סידור יעב"ץ, ומדרש תלפיות ערך דודאים, ועוד]. ויש מקומות שנוהגים להעמיד בבית הכנסת אילנות זכר שבעצרת נידונים על פירות האילן (ראש השנה טז), ויתפללו עליהם, (מגן אברהם סימן תצ"ד סק"ה).

קישוט פרחים ביום טוב

ראה במגן אברהם שם שמביא ממהרי"ל שבשנה שחל שבועות במוצאי שבת צריך לטווח העשבים התלושים בבית הכנסת מערב שבת, וכתב המגן אברהם כיון שחשב עליהם מערב שבת מותרים בטלטול ויכול לטווחם ביום טוב, אולם אין לטלטל עציץ שצומחים בו פרחים. ויש להקל בעציץ שאינו נקוב העשוי ממתכת או מזכוכית והעלים לא יוצאים מחוץ לעציץ. קצות השלחן סימן קמ"ב בדי השלחן ה.

דיני תפילת יום טוב,

ודין שכח לומר ותודיענו

מאחרין להתפלל ערבית בשבועות עד צאת הכוכבים. תפלה דיום טוב, אומרים ותודיענו, שכח לומר ותודיענו ולא נזכר עד שאמר מקדש ישראל והזמנים אינו חוזר, ואם נזכר לפני שאמר ה' יחזור לומר ותודיענו. אם אמר ותתן לנו ה' אלוקינו ואחר כך נזכר שלא אמר ותודיענו, יסיים עד זכר ליציאת מצרים ויאמר ותודיענו, ואחר כך יאמר ותתן לנו את יום חג השבועות וידלג ה' אלוקינו וכו', ואם נזכר לאחר שהתחיל יעלה ויבוא, יסיים יעלה ויבוא, ואחר כך יאמר ותודיענו לבד, וימשיך והשיאנו. ואם נזכר שהתחיל והשיאנו כו' יגמור עד ואמרת לברכנו ויאמר שם ותודיענו, ויתחיל אחר כך קדשנו במצוותך, ואם נזכר שהתחיל קדשנו, יאמר שם ותודיענו, ואם נזכר שהגיע לברוך אתה ה' יאמר ותודיענו ואחר כך יאמר עוד

זכר למה שכתוב דבש וחלב תחת לשונך (שיר השירים ד' י"א), הרומז לתורתנו הקדושה שנתנה לנו ביום זה. מי שמתנדב ספר תורה חדשה לבית הכנסת בעצרת הרי הוא כאילו הקריב מנחה לה' בזמנה. (ברכי יוסף סימן תצ"ד ס"ק י"ב, בשם עוללות אפרים סימן ק"ס).

מחדשים בתורה

בפירוש רבותינו בעלי התוספות על התורה, על הפסוק **ויקח חמאה וחלב וגו'** (בראשית י"ח ח'), מובא: "מלמד שהאכילם בשר בחלב וכשרצה הקב"ה ליתן תורה לישראל אמרו המלאכים תנה הודך על השמים אמר להם כתוב לא תבשל גדי בחלב אמו ואתם כשירדתם למטה אכלתם בשר בחלב שנאמר ויקח חמאה וחלב" ושמעתי מאבי מורי הרה"ג משה צבי ז"ל שהקשה הגאון רבי חיים נאה זצ"ל שלכאורה תשובת משה רבינו למלאכים אינה מובנת, שהרי המלאכים יכלו לענות לו שמהתורה מותר לאכול בשר בחלב ביחד, באופן שהם לא נתבשלו ביחד, ומעתה שוב אין עליהם טענה שהרי לא עברו אצל אברהם אבינו איסור בשר בחלב, ותירץ הגאון רבי חיים נאה שעומק טענת משה רבינו למלאכים היתה: מאיזה סיבה אתם רוצים את התורה הרי היא כבר נמצאת בשמים ומה התועלת שהיא תשאר בשמים הרי לא תחדשו בה דבר, כמו בדין זה שרק בשר בחלב שנתבשלו ביחד אסורים מהתורה, אולם לעומת זאת עבורנו מגיעה התורה, מפני שאנחנו נחדש בתורה ונעשה סיגים לתורה שגם בשר בחלב שלא נתבשלו ביחד אסורים באכילה, ועל פי החידוש שלנו אין התורה שייכת לכם, שהרי אתם עברתם על איסור בשר בחלב אצל אברהם אף שלא נתבשלו יחדיו.

הודו על ארץ ושמים

איתא בגמרא (שבת דף פ"ח ע"ב) אמר רבי יהושע בן לוי בשעה שעלה משה למרום לקבל את התורה באו מלאכי השרת בטענה מה לילוד אשה בינינו ואמר להם הקב"ה לקבל תורה בא אמרו לפניו חמדה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבע דורות קודם שנברא העולם אתה מבקש ליתנה לבשר ודם, מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים, עד כאן לשון הגמרא. אומר הגאון רבי חיים נאה, דהתורה נקראת בשם **'הוד'**, כדכתיב "חגור חרבך על ירך גיבור הודך והדרך", והגמרא (שבת ס"ג). אומרת, האי בדברי תורה כתיב. על-פי זה מובן הטעם מדוע לאחר קריאת התורה כאשר מכניסים הספר תורה להיכל אומרים יהללו את וגו' **הודו** על ארץ ושמים, לרמז שנצחנו את המלאכים שאמרו תנה הודך על השמים, אלא שהודו על ארץ ושמים, כמו שכתב בשער אפרים. ואחרי שהתורה נקראת 'הוד', הנה פנימיות התורה ורזין דאורייתא נקראים 'הוד שבהוד', והספירה בל"ג בעומר נקראת 'הוד שבהוד', אשר נגלו לנו על פי רבי שמעון בר יוחאי במערת צורים שעמדת, שם קנית 'הודך והדרך', זיע"א.

[מ] ויש להקשות מדוע דוד המלך אומר בתהלים 'הודו על ארץ ושמים', לכאורה הוא היה צריך להקדים את השמים לארץ, שהרי משה רבינו עלה לשמים להוריד את התורה לארץ, אם כן התורה היתה קודם בשמים. ונראה לתרץ על-פי הגמרא (חגיגה ט"ו:) אשכחיה רבה בר שילא לאלהיו אמר ליה מאי קא עביד הקב"ה אמר ליה קאמר שמעתא מפומיהו דכולהו רבנן וכו' וכעין אותו מעשה מופיע בגמרא (גיטין ו:). זאת אומרת שהתורה שנלמדת בארץ היא זו שנלמדת בשמים, ומה שפוסקים בבית דין של מטה כך פוסקים בבית דין של מעלה, כהתרת נדרים, וכתפלת כל נדרי

אחר חצות יכול לברך אף בניהור כל הלילה תיכף אחר חצות עיי"ש. ובזהוה הקדוש בפרשת ויקהל דף קצ"ה כתב וזה לשונו: ר"א ור"י הוו יתבי לילה חד וקא מתעסקי באורייתא עד לא אתפליג ליליא אדהכי קרא גברא בריכו ברכתא, וכתוב שם בגליון בשם הרא"ם ז"ל פירש הנותן לשכוי וכו' משמע מזה דשאר הברכות לא ברכו אז, וכך כתב בהגהות לבושי שרד על המג"א (סימן מ"ז סק"ג) דהניעור כל הלילה ומברך הברכות על מנהגו של עולם אין טעם זה שייך אלא כשמאיר היום עיי"ש, ושוב ראיתי בספר כף אחת סימן כ"ב אות ד' לענין הניעור בליל שבועות וזה לשונו: אחר עלות השחר יזהר שלא יאמר שום פסוק עד שלא יברך ברכות התורה וחוף מברכת על נטילת ידים יברך כל הברכות כמו שכתב רבינו האר"י ז"ל עכ"ל, מבואר גם כן דסבירא ליה לברך הברכות בעלות השחר דוקא. אמנם ראיתי בזכור לאברהם (ח"א אות ב') שכתב בשם השלמי צבור דאפילו מי שלא ישן כלל בהגיע חצות יאמרם כולם, חוף מברכות התורה שאין צריך לאומרה עד שיעלה עמוד השחר (וחוף מעל נטילת ידים ואשר יצר) עכ"ד, ויש לחוש לדברי הרבנים הנזכרים לעיל החולקים על זה.

והקשה על דבריו הרה"ג מו"ה אשר זעליג מרגליות מדברי מוהר"ש שרעבי [הרש"ש] זי"ע בספרו הקדוש נהר שלום, דכתב ויברך ברכות השחר, וצריך לאומרם אפילו שלא נתחייב בהם כגון שלא ישן או שלא פשט בגדיו או לא חלץ מנעליו וכיוצא אף על פי כן צריך לאומרם לפי שעל מנהגו של עולם נתקנו כו' בהגיע חצות צריך לאומרם, רואים מדברי המקובלים דהביא הרש"ש דברכות השחר מברך מחצות ודלא כמו שכתב הגאון רבי חיים נאה.

תשובת מורינו הגאון רבי אברהם חיים נאה

ב"ה, למע"כ ידידי הרה"ג מו"ה אשר זעליג מרגליות הי"ו הנני להשיב לך, לדעתי נראה הדיק שדייקתי מלשון החיד"א ז"ל בספרו כף אחת, במקומו עומד, והגם שהקדים ברכות התורה שמה הטעם לפי שבליל שבועות אדם קורא ושונה כל הלילה, לפיכך בא החיד"א ז"ל להזהירו בראש וראשון להפסיק מלמודו כשיאיר היום משום ברכות תורה, וכן משמע מפירושו על הזהרה, שהבאתי במקור חיים כו', ועל כל פנים בשעה שכתבתי את ספרי שנות חיים, לא היה לפני כי אם הזכור לאברהם, ולא ידעתי דעת מוהרש"ש בזה, ובדואי כל ההולכים לאור תורתו של מוהרש"ש שפיר קעבדי, ופשט לשון החיד"א ז"ל בקשר גודל סימן ה' אות י"א משמע קצת כדברי מוהרש"ש, אלא שבאו סתומים, מדהזכיר בתחילה "כשקם באשמורות" וכו' יד הדוחה נטויה לומר דדוקא כשישן בלילה, יכול לברך קודם עלות השחר, אף שלא נתחייב בהן, כגון שלא לבש ולא נעל כו', ומברך על סדרו של עולם, לפי שהשינה שישן מפסקת בין הברכות שבירך אתמול ויכול שפיר לברכם על סדרו של עולם גם קודם עלות השחר, אך אם לא ישן כלל ולא היו שום הפסק, אפשר דעד עלות השחר יצא שפיר בברכות של אתמול, ורק אחר עלות השחר יכול לברכם, וכעין זה מצינו לענין ברכות התורה. ולענין דינא הנה מוהרש"ש זיע"א דבריו אין צריכים חזק והמכוונים מעשיהם כפי מנהגו הקדוש להם יאות לנהוג בכל כוונתיה, ולא באתי להשיב כי אם מפני האהבה לפלפל בדברך כדרכה של תורה,

יד"נ אברהם חיים נאה.

דיני תפילת היום

שחרית דיום טוב, הלל שלם, קדיש תתקבל, מגילת רות [זכר לדוד המלך שנפטר בשבועות]. פותחין הארון ואומרים ג' פעמים י"ג מדות, בריך שמיא וכו', ומוציאין ב' ספרי תורה וקורין בספר הראשון בפרשת יתרו בחדש השלישי ה' גברי, לפני תחילת קריאת התורה אומרים אקדמות, ונוהגין הציבור לעמוד בקריאת עשרת הדברות, חצי קדיש, ומפטיר בספר השני בפרשת פנחס ביום הבכורים, ומפטירין ביחזקאל (פרק א') ויהי בשלשים, ואין להעלות קטן למפטיר רק גדול וחכם. הזכרת נשמות, אב הרחמים, מוסף, בו יאצ"ט רבנו הגדול רבי ישראל בעל שם טוב זיע"א ומנוחתו כבוד במעזבוז.

מנהג לאכול מאכלי חלב

נוהגים לאכול מאכלי חלב בבקר קודם הסעודה, וגם אוכלים דבש

ירדו מדרגתם וניטלו מהם הכתרים, וניתנו למשה רבנו כמו שאנחנו מתפללים בשבת בבוקר ישמח משה במתנת חלקו וכו' כליל תפארת בראשו נתת לו.

סיפור לחג

כל התורה על רגל אחת

במלחמת העולם הראשונה, הגלו הטורקים מארץ ישראל למצרים את כל מי שלא היתה לו נתינות טורקית. בין הגולים היה הגאון רבי מנדל נאה ראש ישיבת מגן אבות בחברון ובנו הגאון רבי אברהם חיים נאה, בהגיעם לנמל באלכסנדריה פגש רבי חיים נאה את ידידו הגאון רבי משה הכהן אילובצקי כשהוא עובד לפרנסתו בעבודת דחק בנמל עם נעל אחת בלבד ותוך כדי עבודתו שינן משניות, הגיב על כך הגאון רבי חיים נאה: 'כל התורה כולה על רגל אחת'. כשהגיע לעיר ראה את מצבם העגום של תלמידי החכמים הרבים שגלו מהארץ מושפל עד שאול תחתית, שנאלצו לעבוד עבודות בזויות ושפלות כדי לפרנס עצמם בדוחק רב, רבי חיים נאה אזר כגבר חלציו לקח את מטבעות הזהב שקיבל מחמיו לנדוניה שהיו בידו, ושכר בנין גדול באלכסנדריה להקמת ישיבה, שנקראה 'ישיבת ארץ ישראל', לשם כינס כמאתים תלמידי חכמים שהוגלו לעיר ולמדו שם בהתמדה עצומה, ישיבה זו התקיימה במשך כל זמן מלחמת העולם הראשונה והפכה למגדלור ליהודי מצרים בכלל ולשאר הגולים שלא למדו בישיבה בפרט, הגאון רבי חיים נאה נקט יוזמה למען חיזוק הדת של הקהילה הוותיקה במצרים, והדפיס עבורם ספר שנקרא שנות חיים והוא קיצור שלחן ערוך לספרדים דבר השווה לכל נפש, הספר הפך את סדר היום של יהודי מצרים והביא את דבר ה' זו הלכה לבתי יהודי מצרים, הגאון הצעיר רבי אברהם חיים נאה ניהל את הישיבה מבחינה כלכלית בהשגחה עליונה וניסים גלויים, מלבד זאת שהיה מוסר שיעורים תמידים כסדרם ביחד עם אביו הגאון רבי מנחם מנדל נאה ששימש כראשי הישיבה וראש הגולים במצרים כלפי השלטונות, וכל אברך שלמד בישיבה לא ידע מחסור כל ימי המלחמה הוא ומשפחתו, בישיבה למדו תלמידי חכמים מופלגים מטובי הלמדנים שבירושלים ביניהם המקובל הירושלמי הגאון רבי ישעיה אשר זעליג מרגליות.

מנהג נביאים 'ושלף איש נעלו'

סיפר בנו של המקובל הירושלמי הגאון רבי ישעיה אשר זעליג מרגליות, רבי שלמה אליעזר מרגליות זצ"ל, שהיה גר בשכנות לביתו של הגאון רבי חיים נאה והיה בן בית בביתו, כשנכנס לגאון רבי חיים נאה על מנת למכור את החמץ, {הגאון רבי חיים נאה היה ממונה על מכירת החמץ בירושלים מטעם כל בתי הדין שבירושלים, מינוי זה קיבל מהגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל רבה של ירושלים שרבי חיים נאה היה מזכירו האישי ויד ימינו}, כאשר הגיעו לעריכת הקנין שלף הגאון רבי חיים נאה את נעלו ונתן לרבי שלמה אליעזר שיגביה את הנעל ויקבל הקנין, וכידוע מי שממנה את הרב שיהיה שליחו למכירת החמץ צריך לעשות זאת בקנין סודר, רבי שלמה אליעזר התפלל מדוע הוא נתן לו את הנעל בתור קנין סודר, ואמר לו רבי חיים נאה שהמקור לדין זה הוא מהפסוק במגילת רות "וזאת לפניך בישראל על הגאולה ועל התמורה ושלף איש נעלו ונתן לרעהו", שעיקר קנין סודר היה על ידי נעל, והוסיף לומר לא עם כל אחד אני יכול לבצע את הקנין בצורה זאת, אבל אתה הרי בן תורה וצריך לנהוג כמנהג נביאים.

כשם שמתירין בבית דין של מטה כך יהיו מותרין בבית דין של מעלה, ועל פי זה מובן מדוע דוד המלך אמר הודו על ארץ ושמים. ולפי מה שתירץ הגאון רבי חיים נאה בתשובת משה רבינו למלאכים שהתורה שייכת לנו מפני שאנחנו מחדשים בתורה, יוצא שקודם התורה נלמדת בארץ ורק אחר כך בשמים.

מסורת התורה

איתא בגמרא (עירובין נ"ד:): "כיצד סדר משנה, משה למד מפי הגבורה, נכנס אהרן ושנה לו משה פירקו. נסתלק אהרן וישב לשמאל משה, נכנסו בניו ושנה להן משה פירקו נסתלקו בניו וכו'" הקשה אמור"ר רבי משה צבי זצ"ל שהרי המשנה באבות מתחילה: "משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע", ולכאורה היתה צריכה להתחיל ומסרה לאהרן, ותירץ שמכיון שאת הלוחות הראשונות שמשה רבינו קיבל בהר סיני ראה אותם בשלמותם רק יהושע בן נון, שהרי מיד שברם משה. על כן מסירת התורה **בשלמותה** שמשה רבינו קיבל בסיני ניתנה רק ליהושע.

[מ] עוד נראה לתרץ, שמסורת פירושה העברת התורה מדור לדור, (ראה ברמב"ם בהקדמה ליד החזקה, המביא את מסירת התורה מזמן משה רבינו עד סוף כתיבת התלמוד), ומכיון שאהרן נפטר בחיי משה, אם כן הוא לא מסר את התורה לדור הבא אלא יהושע הוא זה שהעביר את התורה לזקנים, {והקשו לי שהרי אלעזר האריך ימים אחרי משה ואם כן היה צריך לכתוב ומסרה לאלעזר, ונראה לומר שהמהרש"א שם אומר שהגמרא סמכה דבריה מהפסוק ועל משה ואהרן ונדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל, שכסדרן בקרא כך סדר לימודן, והרי נדב ואביהוא מתו בחיי משה, ורק אחר כך נכנסו אלעזר ואיתמר}, וראה בפירוש רש"י על אבות המחלק בין לימוד התורה לבין מסורת התורה שאותה העביר ליהושע מפני שמסר נפשו עליה.

קבלת התורה במסירות נפש

[מ] איתא בגמרא (סנהדרין נט.) גוי שלומד תורה חייב מיתה שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה, וצריך להבין מדוע חמור כל כך עונשו של בן נכר העוסק בתורה, ונראה לומר שבזמן מתן תורה הקב"ה חיזר על כל האומות ולא רצו לקבל את התורה, רק בני ישראל הסכימו לקבלה דבר שהיה כרוך במסירות נפש שהרי איתא בגמרא (שבת פח:) אמר רבי יהושע בן לוי כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה יצתה נשמתו, אם כן מובן מדוע גוי שלומד תורה חייב מיתה, מפני שקבלת תורה צריכה להיות כנתינתה בסיני.

שמחת עולם על ראשם

[מ] איתא בגמרא (שבת דף פ"ח.) על הפסוק "ופדויי ה' ישובו ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם" מכאן שבאו מלאכי השרת ושמחו כתרם בראש כל אחד מישראל וכיון שחטאו בעגל ירדו ק"כ ריבוא מלאכי חבלה ונטלו את הכתרים ושמחו אותם על משה רבנו, רואים מהגמרא שלאחר שבני ישראל יצאו ממצרים והגיעו למעמד הנשגב של קבלת התורה ואמרו נעשה ונשמע, הגיע כלל ישראל לשלימות, והשלימות מביאה את השמחה לאדם, והשמחה ניכרת בראש האדם כדרשת הגמרא ושמחת עולם על ראשם, וכאשר חטאו בעגל ירדו ממדרגתם ולא היו כבר בשלימות ולכן ניטלו מהם הכתרים. ולכאורה קשה בשלמא מי שעבד לעגל וחטא אפשר להבין שיקחו ממנו את הכתרים, אבל בני לוי שלא עבדו לעגל מדוע מהם נלקחו הכתרים? וצריך לומר שבאמת נכון הדבר שלא חטאו אבל כיון שהלויים היו בכלל בני ישראל וכלל ישראל עבד לעגל, לכן

מכון מסורת ירושלים ושיעוריה

גרם, כן מובא בספר 'אנציקלופדיה של המידות הערביות עמוד 425, בהוצאת אוניברסיטת אוקספורד, שמשקל המוד במצרים בזמן הרמב"ם היה 2.5 ליטר מים.

משקל הדינר וגרעין החרוב לשיטת הכפתור ופרח, שחי כמאה שנה לאחר זמן הרמב"ם, והביא את שיעוריו.

בספר 'שיעורי תורה' (עמוד 17) הביא: "בספר כפתור ופרח פרק ט"ז כתב, הדרהם שיוצא היום משקלו 16 גרעיני חרוב, וגרעין חרוב משקלו 4 שעורות, וכל גרעין חרוב לפי משקל הצורפין הוא 0.2 גרם", ויוצא משקל הדרהם 3.2 גרם, ומשקל הדינר המכיל 24 גרעיני חרוב 4.8 גרם.

מצורף תצלומים של מטבעות דרהם שיצא בסוריה ובמצרים בזמן הכפתור ופרח שלטון הממלוקים משקלם 3.2 גרם, הימני משנת 1350, השמאלי יצא בין השנים 1336-1315.

MAMLUKS OF EGYPT g3.2

מצד ימין דינר סורי משקלו כ- 4.8 גרם, שנים 41-1320. השמאלי דינר ממצרים משקלו 4.84 גרם שנה 1361.

גדולי ישראל בדור האחרון: הגאון רבי יוסף אלישיב זצ"ל, הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, ובעל המנחת יצחק' הגאון רבי יצחק וייס זצ"ל, נהגו בביתם בשיעור הפרשת חלה כפי שפסק מורינו הגאון רבי חיים נאה זצ"ל.

וכן נהגו הפוסקים המפורסמים: בעל 'שבט הלוי' הגאון רבי שמואל ואזנר זצ"ל, הרב מטשעבין הגאון רבי דוב בעריש ווידענפלד זצ"ל, בעל 'חשב האפוד' הגאון רבי חנוך פדואה זצ"ל, והחמירו להפריש בברכה מ- 1.750 ק"ג.

הגאון מזכה הרבים רבי ראובן אלבז שליט"א ראש ישיבת אור החיים מגדולי מחזירי בתשובה בדורנו, ביקש ממני לפרסם שבשיעור שנתן לאחרונה בישיבתו הוא הורה לתלמידים לנהוג כפי השיעורים של מורינו הגאון רבי חיים נאה.

לסיכום מנהג ירושלים בשיעורים הוא מזמן הגאונים והרמב"ם וכפסק השלחן ערוך, ועל בירור הפרשת חלה למנהג ירושלים ניתן להמליץ, וילקטו המרבה והממעט, וימדו בעמר ולא העדיף המרבה והממעט.

בברכת חג שמח וקבלת התורה בשתי ידיים,
"אורך ימים בימינה, בשמאלה עושר וכבוד"
ידידכם אברהם חיים נאה, חיפה
מנחם נאה, לונדון

מטרת המכון היא להפיץ את תורתו של מורינו הגאון החסיד רבי אברהם חיים נאה זצ"ל.

מפעולות המכון הוצאה לאור של ספר קצות השלחן 'הערות למעשה' בשנת תשע"ה, הספר מכיל הערות למעשה בנושאים רבים ומגוונים שהפוסקים בזמנינו לא עסקו בהם, ונוסף בספר תשובות מאביו הגאון החסיד רבי מנחם מנדל, ומסבו הגאון החסיד רבי משה צבי נאה אב"ד קאליסק, ונוסף תשובות חדשות מפוסקי זמנינו הגרש"ז אויערבאך, הגר"ש אלישיב שאמו"ר הגה"ח רבי משה צבי נשא ונתן עמם בהלכה, ספר זה התקבל בברכה אצל הרבנים והלומדים בארץ ובתפוצות, ורבים הפליגו בשבחיו ולמדו אותו מתחילתו עד סופו.

כמו כן יצאו לאור בשנת תשע"ה שלושה קונטרסים בנושא השיעורים. **א.** שיעור הגרים לבעל התניא. **ב.** מסורת משקל הדרהם. **ג.** תשובת המשקל למשקל הדרהם.

בקרב עומדים לצאת לאור עוד שני קונטרסים. **א.** אורך האמה. **ב.** משקל הדינר.

שיעור הפרשת חלה כמנהג ירושלים

בתשובה שלפנינו נביא מטבעות מזמן הרמב"ם והכפתור ופרח שמתאימים לשיעור הפרשת חלה כמנהג ירושלים. כתב מורינו הגאון רבי חיים נאה:

* שיעור הפרשת חלה לפי הרמב"ם - 1.666 ק"ג.

בהקדמה לספר 'שיעור מקוה' הביא עדויות מגאוני ירושלים ורבניה הגאון רבי שמואל סלנט, מרן רבי חיים זוננפלד, ומהגאון רבי צבי פסח פראנק, ועוד פוסקים, דמנהג ירושלים על פי הרמב"ם להפריש חלה משבע אוקיות, וכל אוקיא בירושלים משקלה 240 גרם, יוצא שיעור הפרשת חלה 1680 גרם.

כתב הרמב"ם בפירוש המשניות (עדיות פ"א משנה ב), "וכבר עשיתי אני מדה בתכלית הדיוק שיכולתי וכו', ומצאתי שיעור חלה באותה המדה חמש מאות ועשרים דרהם בקירוב מקמח החטים. וכל הדרהמים האלו מצריים, ובהלכות בכורים (פ"ו הט"ו) כתב הרמב"ם: "וכמה מכילה מדה זו כמו שלש וארבעים ביצים בינוניות וחומש ביצה. והם משקל 86.6 סלעים מקמח החטים שבמצרים. שהם משקל חמש מאות וזו ועשרים זוז מזוזי מצרים בזמן הזה", וכתב הכסף משנה "פירוש כל זוז הוא משקל דרהם. וכל סלע ד' דינרים, וכל דינר משקלו דרהם וחצי. וכן פסק בשו"ע (יור"ד שכ"ד א) ומשקל חמשת רבעים קמח הוא תק"כ דרהם מקמח חטים שבמצרים.

רצוף בזה דינר ממצרים מזמן הרמב"ם משקלו כ- 4.8 גרם.

ראיה נפלאה מספר מדרש דוד לרבי דוד הנגיד נכד הרמב"ם, לשיעור הפרשת חלה, ולמשקל הדרהם. ויש לציין שהפוסקים לא דנו בראיה זו.

בספר 'מדרש דוד' הגדה של פסח (עמוד כ"ז), כתב: "שיעור הקמח 520 דרהם שהם 43.2 ביצים, והיה במצה שליש מד". המידה הזאת מכונה גם 'מוד', משקל כלי המוד בזמן הרמב"ם במצרים הכיל 2.5 ליטר מים, ובקמח יבש המשקל הוא פחות שליש ממשקל המים, יוצא מידת הקמח שווה 1.666 ק"ג, שהם 520 דרהם, וזה ראיה ברורה שמשקל הדרהם 3.2

לעילוי נשמת אמנו
האשה החשובה
מרת דינה נאה ע"ה
ב"ר יצחק משה ישיף ז"ל
אשת הגה"ח רבי משה צבי זצ"ל
מנוצח רבי וולף קיצעס
ורבי אלימלך מליז'ענסק זיע"א
נלב"ע י' בניסן התשע"ו
ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת
ר' יעקב בהר"ר משה יוסף פרידמן ז"ל
ורעייתו מרת אסתר רבקה בהר"ר יצחק ע"ה
הרב אפרים הכהן בן הרה"ג יצחק אריה ז"ל
ורעייתו מרת חיה שרה בת הרה"ג מאיר ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת
ר' אברהם ב"ר יחזקאל ז"ל
נלב"ע ו' בסיון
ת.נ.צ.ב.ה.

